

HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

Deres referanse
19/2594

Vår referanse
19/01881-2/SLI

Dato
12.12.2019

Høringsuttalelse - NOU 2019: 14 Tvangsbegrensingsloven

Datatilsynet viser til høringsbrev av 20.06.2019 vedrørende NOU 2019: 14 *Tvangsbegrensingsloven*.

NOU-en er omfattende og foreslår en stor omlegging av regelverket for tvangsbruk på helse- og omsorgsområdet. Hoveddelen av endringsforslagene har ikke klare konsekvenser for personvernet. Som det fremgår i NOU-ens kapittel 25.5.4.5.1, har imidlertid ikke utvalget gått nærmere inn i de personvernmessige sidene av forslagene som gjelder bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi. Vi ser derfor behov for å kommentere enkelte forslag i lys av personvernregelverket.

Som et bakteppe vårt syn på konsekvensene for personvernet ved bruk av slik teknologi, viser vi til vår høringsuttalelse datert 3. januar 2013 om bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi i helse- og omsorgstjenesten og oppheving av avviklingsloven (deres referanse 201203841-/hrj), som for ordens skyld følger vedlagt i kopi.

Under følger vår høringsuttalelse til NOU 2019: 14 *Tvangsbegrensingsloven*.

1. Kort om gjeldende rett

Dagens regelverk om tvangsbruk i helse- og omsorgstjenesten er fragmentert og gir forskjellig regulering på tvers av sektorer og pasientgrupper.

Bruk av ulike former for varslings- og lokaliseringsteknologi er i dag, og vil fortsatt være, mest aktuelt overfor personer med kognitiv svikt/demens og personer med psykisk utviklingshemning. Vi vil derfor knytte gjennomgangen under til somatisk helse- og omsorgstjeneste.

Av helse- og omsorgstjenesteloven § 9-2 annet ledd, som regulerer bruk av tvang og makt overfor personer med psykisk utviklingshemning, fremgår det at all bruk av inngripende varslingsystemer med tekniske innretninger skal regnes som bruk av tvang/makt.

Pasient- og brukerrettighetsloven § 4-6 a regulerer bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi overfor pasienter over 18 år som mangler samtykkekompetanse, men ikke motsetter

seg tiltaket. Vilkåret for bruk av slik teknologi er at tiltaket er nødvendig for å hindre eller begrense skade og er i pasientens/brukerens interesse. Det skal også legges vekt på om tiltaket står i forhold til risikoen for pasienten, om tiltaket er det minst inngripende alternativet og om det er sannsynlig at pasienten/brukeren ville gitt tillatelse til tiltaket (pårørende skal eventuelt forespørres om pasientens/brukerens antatte ønske).

Pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A regulerer situasjonen der somatisk helsehjelp skal ytes til pasienter uten samtykkekompetanse som motsetter seg helsehjelpen. I § 4A-4 fremgår det at varslings- og lokaliseringssystemer med tekniske innretninger kan benyttes dersom lovens vilkår for bruk av tvang er oppfylt. Etter § 4A-3 innebærer det at samtlige av følgende vilkår må være oppfylt: Tillitsskapende tiltak må ha vært forsøkt, unnlatelse av å gi helsehjelp må kunne føre til vesentlig helseskade, helsehjelpen må anses nødvendig og tiltaket må stå i forhold til behovet for helsehjelpen.

Begge de forannevnte bestemmelsene gir uttrykk for et nødvendighetskrav, minste inngreps prinsipp og et krav om forholdsmessighet.

2. Kort om utvalgte forslag i NOU-en

Etter utkastet til ny tvangsbegrensningslov § 1-3 første og annet ledd, er begrepet tvang forbeholdt tilfeller der pasienten/brukeren *motsetter seg* tiltaket. Prinsipielt sett vil dermed tjenesteyting til personer uten samtykkekompetanse (heretter beslutningskompetanse, jf. begrepsbruken i lovutkastet) som ikke motsetter seg tiltaket, falle utenfor tvangsbegrepet. Av bestemmelsens siste ledd, fremgår det likevel at lovens bestemmelser om tvang kommer tilsvarende til anvendelse «når personen har store formidlingsvansker og tiltaket er objektivt betydelig inngripende, med mindre annet framgår av loven her».

Forslaget til generelle vilkår for bruk av tvang fremgår av ny tvangsbegrensningslov § 6-5. Vi går ikke inn på disse i detalj, men nøyer oss med å fremheve at forslaget innebærer økt fokus på forebygging av tvang samt stiller krav om nærliggende og alvorlig fare for pasientens/brukerens (eventuelt andres) liv eller helse. Det er også lagt opp til en interesseavveining der fordelene med tiltaket for personen klart skal overstige ulempene.

Bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi overfor personer uten beslutningskompetanse som ikke motsetter seg tiltaket, er foreslått regulert i ny tvangsbegrensningslov § 6-3. Vilkårene for bruk av slik teknologi fremgår av § 6-2, hvor det forutsettes at fordelene for personen overstiger ulempene samt at personen antas å ville ha samtykket dersom vedkommende hadde beslutningskompetanse. Av § 6-3 siste ledd fremgår det at de generelle vilkårene for tvang i lovforslagets § 6-5 gjelder tilsvarende dersom det er aktuelt å bruke «tekniske innretninger til kontinuerlig observasjon av viljestyrt atferd med lyd, bilde eller lignende».

I forslaget til ny tvangsbegrensningslov § 6-7 åpnes det for bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi også overfor personer som motsetter seg tiltaket. Det forutsettes at de generelle vilkårene for tvangsbruk i § 6-5 er oppfylt, og bestemmelsen hjemler ikke bruk av teknologi for kontinuerlig observasjon (lyd, bilde e.l.). Det skal fortsatt ikke være adgang til å gjennomføre tvungen kontinuerlig observasjon ved hjelp av teknologi; dette av

personvernmessige hensyn og ut fra at slik virkemiddelbruk ikke er særlig aktuelt på det nåværende stadiet av den teknologiske utviklingen. Se for øvrig gjennomgangen av forslaget til ny § 6-9 under.

Utvalget har foreslått en innsnevring av personkretsen som varslings- og lokaliseringsteknologi kan benyttes overfor. Bruk av slik teknologi vil også i tiden fremover være mest aktuelt overfor personer med kognitiv svikt/demens og psykisk utviklingshemning. Utkastet til ny § 6-7 er diagnosenøytralt, men det er satt vilkår om «omfattende orienteringssvikt» for å hindre formålsutglidning – da særlig med tanke på at tiltaket ikke skal kunne benyttes overfor personer som har psykiske helseproblemer uten samtidige kognitive vansker.

I utkastet til ny tvangsbegrensningslov § 6-9 åpnes det for kontinuerlig observasjon utenfor helseinstitusjon dersom pasienten/brukeren utgjør en fare for andre. Reguleringer gjelder utenfor nødsituasjoner. I slike tilfeller kan det gjøres bruk av «inngrepene varslingssystemer» som for eksempel døralarm eller sporingssystem. De generelle vilkårene for bruk av tvang i § 6-5 vil gjelde tilsvarende med visse modifikasjoner. Det må foreligge en nærliggende og alvorlig fare for andres liv eller helse (ikke pasienten selv), og det kreves at samfunnet åpenbart ville forsømt sin plikt til å yte omsorg dersom man unnlater å gripe inn, sett hen til de mulige konsekvensene og pasientens/brukerens forståelse av situasjonen. Vilårene om manglende beslutningskompetanse og antatt samtykke vil ikke gjelde, men det er primært overfor personer med uttalt kognitiv svikt slike tiltak er tenkt brukt. En regulering av slik tvangsbruk vil i seg selv gi en rettssikkerhetsgaranti.

I lovutkastet § 10-2 er det foreslått at fylkesmennene skal motta og gjennomgå alle vedtak og beslutninger for dermed å få oversikt over all tvangsbruk i helse- og omsorgstjenesten. Etter § 10-2 vil dette omfatte følgende dokumentasjon:

- vedtak som treffes etter tvangsbegrensningsloven
- beslutninger som treffes i nødsituasjoner, og
- forhåndssamtykker, samtykker og reserverasjoner.

2. Datatilsynets kommentarer

Inngrep i den enkeltes personlige integritet ved at deres atferd og bevegelser overvåkes og registreres uten at deres samtykke foreligger, må i et rettssikkerhetssamfunn være strengt regulert i klare hjemmelsgrunnlag med tydelige vilkår. Vi legger til grunn at utvalget gjennom utkastet til ny tvangsbegrensningslov tar sikte på å tydeliggjøre i hvilke situasjoner, og overfor hvilke pasienter, tvangsinngrep kan gjøres. Terskelen for tvangsbruk knyttes til funksjonsnivå og forståelse/beslutningskompetanse snarere enn diagnose.

I lovutkastet er det foreslått ulike vilkår for bruk av tvang avhengig av om personen uten beslutningskompetanse motsetter seg tiltaket eller ikke. Fra et personvernståsted fremstår dette som fornuftig. Bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi mot en persons vilje bør være underlagt strengere vilkår enn situasjonen der pasienten/brukeren ikke motsetter seg tiltaket. En uttrykt motstand kan skyldes at pasienten/brukeren opplever tiltaket som særlig inngrepene, noe som tilsier særskilt tilbakeholdenhet med bruk av tvangstiltak i slike situasjoner. Vi presiserer likevel at også personer som ikke motsetter seg bruk av varslings-

og lokaliseringsteknologi må ha visse rettssikkerhetsgarantier og må sikres en grunnleggende ivaretagelse av personvernet.

Bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi der personen ikke motsetter seg tiltaket

Bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi overfor personer uten beslutningskompetanse som ikke motsetter seg tiltaket er foreslått regulert i ny tvangsbegrensingslov §§ 6-2 og 6-3. Vi forstår lovutkastet slik at det ikke tas sikte på realitetsendring i forhold til dagens regulering i dagens pasient- og brukerrettighetsloven § 4-6 a, som regulerer bruk av slik teknologi overfor for eksempel personer med kognitiv svikt/demens.

For personer med psykisk utviklingshemning fremgår det av merknadene til § 6-3 at reglene forenkles slik at vilkårene for bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi blir mindre omfattende enn dagens regulering i helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 9. Vi forstår dette slik at det er tale om en rent prosessuell forenkling snarere enn at en større gruppe personer med psykisk utviklingshemning kan bli utsatt for slike tiltak. Vi velger derfor ikke å kommentere dette nærmere.

Lovutkastet § 6-3 siste ledd åpner for bruk av tekniske innretninger for kontinuerlig observasjon av viljestyrt atferd med lyd, bilde e.l. overfor personer som ikke motsetter seg dette. Dette er en utvidelse i forhold til gjeldende rett, ettersom pasient- og brukerrettighetsloven ikke hjemler bruk av slik teknologi i dag.

Som et kompenserende tiltak er det foreslått at de alminnelige vilkårene for bruk av tvang i lovutkastet § 6-5 skal gjelde tilsvarende. Denne ekstra rettssikkerhetsgarantien bidrar til en viss grad til ivaretagelse av integriteten til personer uten beslutningskompetanse. Vi vil også fremheve at bruk av teknologi i mange tilfeller kan oppleves som mindre inngripende enn for eksempel fotfølging og overvåking ved at en person er fysisk til stede, noe som er tillatt også etter dagens regelverk. Vi kan derfor ikke se at hensynet til privatlivet skal være til hinder for bruk av teknologi ved kontinuerlig observasjon.

Datatilsynet vil likevel påpeke at den dataansvarlige (virksomheten/institusjonen som tar teknologien i bruk) har ansvar for at tiltaket ikke er mer inngripende enn nødvendig selv om det gjennomføres på lovlig måte. Dette er ett av flere grunnprinsipper som kommer til uttrykk i EUs personvernforordning (GDPR) artikkel 5, som den dataansvarlige plikter å følge. Det er for eksempel viktig at opptakene/dataene ikke lagres lenger enn nødvendig og at virksomheten/institusjonen har gode rutiner for sletting. Videre er det avgjørende med god tilgangsstyring, det vil si at personer som ikke har behov for å se/høre opptakene ikke har tilgang til disse, og at opptakene ikke brukes til andre formål enn overvåking av hensyn til personen selv. Vi viser igjen til grunnprinsippene i personvernforordningen artikkel 5.

Bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi ved fare for andre

I utkastet til ny tvangsbegrensingslov § 6-9 åpnes det for kontinuerlig observasjon utenfor helseinstitusjon ved bruk av «inngripende varslingsystemer» dersom pasienten/brukeren utgjør en fare for andre.

Dette er et felt som i dag ikke er særskilt regulert utenfor nødsituasjonene. Datatilsynet stiller seg bak utvalgets synspunkt om at regulering kan gi en rettssikkerhetsgaranti som ikke foreligger etter dagens regelverk. Terskelen for bruk av slike inngrep må likevel være høy, og vi støtter utvalgets forslag om å stille krav om nærliggende og alvorlig fare for andres liv eller helse.

I punkt 25.5.7 skriver utvalget at utglidningsrisikoen i omsorgssektoren anses liten ettersom kontinuerlig observasjon er ressurskrevende. Vi vil påpeke at det må tas høyde for at den fremtidige teknologiske utviklingen kan muliggjøre kontinuerlig overvåking ved bruk av færre ressurser – for eksempel ved utvikling av mer sensitive og/eller omfattende varslingssystemer. Det er viktig at tilgjengelig teknologi ikke brukes som et argument for å senke terskelen for inngripen i pasienters/brukeres integritet.

Vi vil også igjen peke på viktigheten av at den dataansvarlige overholder grunnprinsippene i personvernforordningen artikkel 5, jf. avsnittet over.

Fylkesmennes oversikt over vedtak og beslutninger

I merknadene til lovutkastet § 10-2 fremgår det at mottak av alle vedtak/beslutninger/meldinger m.m. skal gi fylkesmennene oversikt over tvangsbruken overordnet sett så vel som å gi grunnlag for å følge opp enkeltsaker. Den faglige dimensjonen ved fylkesmennes koordineringsfunksjon er dermed tydelig.

Datainnsamlingen som skal skje hos fylkesmennene og tvangsbegrensningsnemndene, fremstår ikke som mer omfattende enn den informasjonsutvekslingen som i dag finner sted mellom tjenestene og fylkesmennene eller kontrollkommisjonene.

Regionale oversikter over tvangsbruk, både samlet sett og overfor enkeltpasienter/-brukere, er imidlertid materiale som kan ønskes brukt til forskning (sekundærbruk). Vi kan ikke se at denne muligheten er nevnt i NOU-en og vil derfor knytte noen kommentarer til dette.

Forskning skiller seg fra primærbruk av opplysningene (her: å holde oversikt over tvangsbruken, også overfor den enkelte) ved at bruken av dataene ikke kommer den enkelte pasient til gode. Den aktuelle pasient-/brukergruppen, personer som utsettes for tvangstiltak, er en av de mest sårbare gruppene i samfunnet. Det er derfor særlig viktig at offentlige myndigheter tenker nøye gjennom hvilke opplysninger om den enkelte som er nødvendig å samle inn og hvordan disse opplysningene skal brukes.

Vi forutsetter også at den enkelte pasient/bruker får informasjon om hvilke opplysninger som samles inn, hvem som mottar opplysningene, hva formålet med behandlingen er og hvordan pasienten/brukeren kan ivareta sine rettigheter etter personvernforordningen kapittel III.

Retten til å bestemme over egne opplysninger er grunnleggende for personvernet. Mange vil oppleve det som et inngrep at sensitive opplysninger om dem behandles uten krav om samtykke eller mulighet for å reservere seg. Dette kan gjelde for innsamlingen av opplysningene i seg selv, men vil ofte gjøre seg særlig gjeldende dersom informasjonen skal brukes videre, for eksempel i forskning. Ikke minst gjelder det dersom opplysningene er

direkte eller indirekte identifiserbare, det vil si at de i seg selv eller gjennom «bakveisidentifisering» kan knyttes til en enkeltperson.

I dagens digitale tidsalder vil informasjon enkelt kunne sammenstilles. Informasjon om alle innbyggerne i Norge finnes offentlig tilgjengelig og i ulike helseregistre, i folkeregisteret, hos Nav m.m. Dette muliggjør identifikasjon av enkeltpersoner gjennom et sett av variabler selv om dataene hver for seg sier lite om den enkelte. Det er viktig å være oppmerksom på denne høyst reelle risikoen for indirekte identifikasjon.

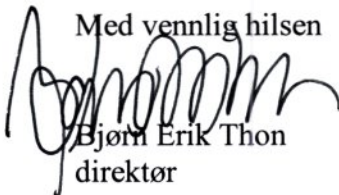
På denne bakgrunn stiller vi spørsmål ved om opplysninger om tvangsinngrep er av en så sensitiv karakter at dataene ikke bør kunne utleveres til sekundærbruk.

Vi vil oppfordre departementet til å definere formålet med innsamlingen av dataene entydig, for eksempel ved å avgrense formålet til å holde oversikt over tvangsbruk generelt og overfor den enkelte. På denne måten kan man forhindre fremtidig formålsutglidning og at de innsamlede opplysningene blir brukt til stadig nye formål og på nye måter.

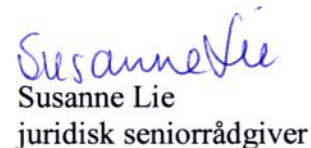
3. Praktisk informasjon

Dersom dere har spørsmål eller ønsker utdyping av våre synspunkter, kan dere ta kontakt med saksbehandler Susanne Lie på e-post suli@datatilsynet.no.

Med vennlig hilsen

Bjørn Erik Thon
direktør

Susanne Lie
Susanne Lie
juridisk seniorrådgiver

Kopi: Kommunal- og moderniseringsdepartementet
v/Statsforvaltningsavdelingen
Postboks 8112 Dep, 0032 OSLO

Vedlegg: 12/0948-2/EOL

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

Deres referanse
201203841-/hrj

Vår referanse (bes oppgitt ved svar)
12/00948-2/EOL

Dato
3. januar 2013

Høringsuttalelse - Bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi i helse- og omsorgstjenesten og oppheving av avviklingsloven

Datatilsynet viser til Helse- og omsorgsdepartementets høringsbrev av 3. oktober 2012. Datatilsynet vil komme med følgende høringsuttalelse:

Innledningsvis vil vi nevne at Datatilsynet er av den oppfatning at prosessen frem til det foreliggende lovforslaget har vært ryddig og grundig, og at vi har inntrykk av at mange aktører med meninger om velferdsteknologi er blitt hørt underveis.

Noen bemerkninger har vi likevel til høringsnotatet og den foreslåtte lovteksten.

Formålsbestemthet

Under overskriften ”varslings- og lokaliseringsteknologi” på side 5 i høringsnotatet skriver departementet at ”*ulike former for teknologi kan fungere som støtte både til brukere og pasienter, pårørende og ansatte i helse- og omsorgstjenesten. Teknologien kan også bidra til å utnytte ressursene bedre i møte med fremtidens omsorgsutfordringer*”.

Datatilsynet er kjent med at det underveis i utredningen av behovet for en hjemmel for bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi har vært tatt til orde for at teknologien må kunne tas i bruk til både effektiviseringsformål og diagnostiseringsformål i tillegg til bruk for å lokalisere pasient/bruker når dette er nødvendig for å hindre skade. Eksempler på ønsket bruk som har vært nevnt er at hjemmetjenesten skal kunne sjekke om pasient/bruker er hjemme før de sender ut hjemmehjelp – dette for å unngå å kjøre bomtur. Bruk for å følge med på bevegelsesmønster eller observasjon av kjøleskap for å følge med på matinntak er også nevnt i Helsedirektoratets fagrapport, som departementet viser til på side 8.

Datatilsynet vil understreke viktigheten av at hjemmelsgrunnlaget for bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi ikke gir rom for formålsutglidning. Underveis i utredningsarbeidet har det hele tiden vært fokus på at teknologien skal kunne tas i bruk for å gi brukeren bevegelsesfrihet og en verdig tilværelse. Dersom også andre hensyn skal være avgjørende for bruken av denne type teknologi mener vi at dette må debatteres åpent før lovforslaget blir fremmet.

Med mindre det kommer klare føringer i forarbeidene på at varslings- og lokaliseringsteknologi kan tas i bruk av hensyn til også økonomi, diagnostisering, helseovervåking eller forskning mener vi at forslaget ikke kan åpne for dette.

Som departementet selv er inne på i høringsnotatet, er det dessuten slik at den foreslåtte lovbestemmelsen representerer en innskrenking av grunnleggende menneskerettigheter, jfr. EMK art. 8. I en vurdering av forholdsmessigheten mellom inngrepet overfor borger og viktigheten av å ivareta de hensyn som begrunner inngrepet vil økonomiske og praktiske hensyn ikke veie tungt. Datatilsynet regner med at departementet i sitt videre arbeid presiserer formålet med bestemmelsen slik at det ikke kan være noen tvil om at det er pasientens/brukerens interesse og behov som alene skal være utslagsgivende for vedtak om bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi.

Innebygget personvern

Det er positivt at personvern er viet et eget punkt i departementets høringsnotat. Her fremkommer flere gode personvern vurderinger, som f.eks:

- At hensikten med bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi ikke er å lagre opplysningene over tid, men å lokalisere brukeren.
- At det ikke er nødvendig å lagre lokasjonsdata utover den tid det tar å lokalisere brukeren.
- Understreking av behovet for gode tekniske løsninger for å unngå lagring av overskuddsinformasjon.

Disse gode intensjonene står imidlertid i kontrast til beskrivelsen av de tekniske løsningene som foreligger allerede i dag, og mulighetene fremover¹. Dagens tilgjengelige teknologi har mange mulige bruksområder, og den lagrer betydelige mengder lokasjonsdata og overskuddsinformasjon. Erfaringsmessig har utviklertmiljøene mest fokus på å maksimere funksjonaliteten, og dermed lite fokus på innebygde begrensninger. Dette stiller derfor strenge krav til bestillere av velferdsteknologi. De må vite hva de skal bestille og være særlig bevisste på å begrense funksjonalitet som er inngripende for privatlivet.

Datatilsynet mener at det bør gjøres enkelt for de som skal bestille velferdsteknologi å vite hvilke krav som skal stilles. Det er derfor viktig at både leverandører av teknologien, og de som skal bestille den, på en tydelig måte blir gjort kjent med hvordan produktene må fungere for å ivareta personvernet på en god måte. Datatilsynet mener at vurderingene knyttet til personvern i kapittel 5 fremstår som noe løsrevet fra resten av høringsnotatet, og at disse vurderingene med fordel kunne vært tatt inn i del 6 som konkrete føringer på hva som er innebygget personvern og som selvstendige krav til at innebygget personvern er en del av bestillingen av varslings- og lokaliseringsteknologi.

---

¹ Om varslings- og lokaliseringsteknologi pkt 2.1

Datatilsynet mener at lovteksten med fordel kunne inneholde en presisering av at teknologien som tas i bruk kun skal lagre personopplysninger i den grad det er nødvendig og relevant for formålet, og at overskuddsinformasjon skal slettes.

Karakteristikken av de personopplysningene som lagres

Departementet konkluderer på side 16 med at opplysningene som lagres i forbindelse med bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi ikke vil være sensitive. Dette begrunnes med at opplysningene rent faktisk bare er opplysninger om geografisk posisjon.

Datatilsynet er enig i at opplysningene skiller seg fra helseopplysninger som regulert i helseregisterloven, da det primært ikke er opplysninger som er nødvendige å journalføre for å dokumentere gitt helsehjelp. Vi er imidlertid ikke enige i at de aktuelle opplysningene ikke er, eller kan være sensitive. Opplysninger om helseforhold er sensitive, jf. personopplysningsloven § 8 c. Begrepet helseforhold er videre enn begrepet helseopplysninger i helseregisterloven. Begrepet "helseforhold" omfatter opplysninger om en persons tidligere, nåværende og fremtidige fysiske eller psykiske tilstand. Også opplysninger om sosiale forhold kan falle inn under begrepet².

Når det er fattet enkeltvedtak om bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi overfor en person vet man for det første at vedkommende er myndig, men ikke samtykkekompetent. Ut i fra et slikt vedtak kan det også utledes at dette en person som har krav på kommunale helse- og omsorgstjenester. Samlet sett mener Datatilsynet at dette kan være opplysninger om helseforhold som følgelig er sensitive i henhold til personopplysningsloven.

Dette utgjør en forskjell ved at det da ikke tilstrekkelig å ha hjemmel for behandlingen i personopplysningsloven § 8, men det skal også finnes hjemmel i § 9. En annen viktig forskjell er hva som kreves av informasjonssikkerhetstiltak for å tilfredsstille kravene i personopplysningsloven § 13 og tilhørende forskrift kapittel 2. Det kreves generelt sett et høyere sikkerhetsnivå ved behandling av sensitive personopplysninger enn ved behandling av ikke-sensitive personopplysninger.

Virkeområde

Helse- og omsorgsdepartementet legger i sitt forslag vekt på at lovteksten skal være teknologinøytral for å ta høyde for fremtidig teknologi. Datatilsynet er enig i at lovteksten i størst mulig grad bør være teknologinøytral, men det bør likevel komme tydelig frem at ulike teknologier kan representere ulike grader av integritetskrenkelse.

Som eksempel på teknologinøytralitet nevner departementet at lovforslaget ikke utelukker bruk av lyd og bilde. Som medium representerer bilde i kombinasjon med lyd en av de mest inngripende overvåkingsmetoder vi har i dag.

Som nevnt ovenfor har det i prosessen mot det foreliggende lovforslaget hele tiden vært minst mulig inngripende teknologi som har vært tema, og eksemplene som har vært gitt for å

---

² Ot. prp. nr. 92 (1998-1999) s. 104

illustrere behovet for teknologien har vært den eldre, spreke, men demente hjemmeboer som ønsker gå sine turer, men som ikke ønsker å ha med turfølge.

Bruk av lyd og bilde har så vidt oss bekjent ikke vært nevnt i underveis i diskusjonen om varslings- og lokaliseringsteknologi. Vi savner også eksempler på i hvilke tilfeller det vil være aktuelt å ta i bruk overvåking med lyd og bilde. Dersom dette kun er et uttrykk for et ønske om ikke å hindre den teknologiske utviklingen på området, så mener vi at dette er malplassert i denne sammenhengen. Vi må igjen minne om at den foreslåtte bestemmelsen er en innsnevring av grunnleggende menneskerettigheter, og at vi da bør forholde oss til det behovet som er dokumentert gjennom forskning og klart uttrykt av interesseorganisasjoner.

Lovutkastets ordlyd

Departementet foreslår som vilkår for å vedta bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi at tiltaket skal "hindre eller redusere risiko for skade". Etter Datatilsynets mening utgjør ordbruken "eller redusere" en for vid adgang til å ta i bruk varslings- og lokaliseringsteknologi. Etter ordlyden forutsettes det at det foreligger en risiko, og da bør det kreves at tiltaket er egnet til å hindre at denne risikoen manifesterer seg.

Oppsummering

- Nødvendig å tydeliggjøre at formålet med bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi er å sikre brukeren bevegelsesfrihet og en verdig tilværelse.
- Gi et tydelig signal til bestillere og utviklere av velferdsteknologi om at lagring av personopplysninger skal begrenses til det som er nødvendig og relevant for formålet.
- Gi et tydelig signal om at teknologien som tas i bruk skal være minst mulig inngripende overfor brukeren.

Med vennlig hilsen

Bjørn Erik Thon
direktør

Eirin Oda Lauvset
seniorrådgiver

Kopi: Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet,
v/Statsforvaltningsavdelingen,
Pb 8004 Dep, 0030 Oslo